OBRAZY ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ A SBÍRKA HANSE WÜRTZE

Tento pracovní list není test. Nemusíte znát správné odpovědi. Má vám pomoci zastavit se, dívat se pozorněji a přemýšlet o tom, jak se v různých dobách zobrazovali lidé se zdravotním postižením.

Výtvarná sbírka německého pedagoga Hanse Würtze (1975–1958), zachycuje dvojí rozměr „obrazů postižení." Obrazy invalidů, mrzáků a slepců, lidé bez končetin a o berlích, menších či větších než je průměr a ideál, jsou přítomné v umění všech dob.

- Jak podle vás lidé se zdravotním postižením žili a jaké místo měli ve společnosti v době, kdy Hans Würtz žil?

HANS WÜRTZ

Hans Würtz (1875–1958) byl německý speciální pedagog a v letech 1911–1933 pedagogický ředitel berlínského ústavu Oskar-Helene-Heim. Svou sbírku vyobrazení zdravotního postižení poprvé představil na rozsáhlé výstavě v roce 1932. V roce 1933 byl zbaven funkce a stíhán. Část 30. let strávil v československém exilu, kde spolupracoval také s Jedličkovým ústavem.

- Co myslíte, že Würtze na zobrazování lidí se zdravotním postižením v umění zajímalo?
- Napadají vás osobnosti z historie nebo současnosti, jejichž život či tvorbu ovlivnilo zdravotní postižení?

Ve Würtzově době začaly i první snahy lidí s postižením organizovat se a prosadit vlastní představy o péči a zajištění.

- Najdete ve výstavě obrazy lidí, kteří berou svůj osud do vlastních rukou a handicap jako politické téma?

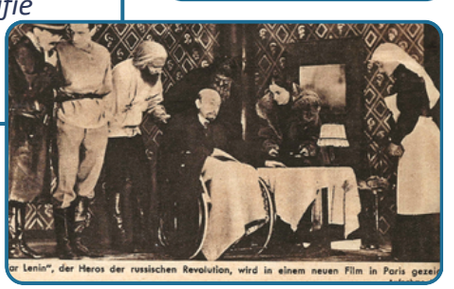
ŽENY

Na vystavených obrazech převažují muži.

- Proč myslíte, že tomu tak může být?
- Bylo podle vás postižení žen v minulosti vnímáno jinak než postižení mužů?

HISTORIE SBÍRKY

Würtz začal se svou sbírkou již před první světovou válkou. Součástí sbírky jsou rozmanité obrázky, většinou se jedná o kopie (například fotografie starých malovaných obrazů). Sbíral také příběhy, romány, obrázky a figurky, vystřihoval obrázky z novin, knih či časopisů.

Politická karikatura využívá humor, nadsázku a někdy i výsměch. Pomocí obrazu a textu komentuje společenské a politické dění své doby.

- Zkuste na panelech najít politické karikatury. Co podle vás jejich autoři kritizují nebo zpochybňují? Jak k tomu používají motiv postižení a obraz postižených?

HODNOTA SBÍRKY

Sbírka není jen souborem starých obrazů. Může nám ukazovat, jak se společnost v různých dobách dívala na lidi, kteří byli považováni za odlišné.

- Jakou hodnotu má pro vás taková sbírka? Je pro vás důležitější její umělecká, historická, nebo společenská hodnota?
- Dokázali byste si představit, že byste si některý obraz nebo figurku, kterou jste dnes viděli, vystavili doma?

OBRAZY ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ A SBÍRKA HANSE WÜRTZE

ZÁBAVA

V minulosti někteří lidé se zdravotním postižením vystupovali v cirkusech, varieté a jiných představeních, kde bylo jejich tělo samo součástí podívané.

- Zkuste najít na panelech vyobrazení spojená s tímto způsobem „zábavy“. Co podle vás na těchto obrazech přitahovalo pozornost diváků?
- Jak se na taková vyobrazení díváte dnes?
- Které z nich ve vás vyvolalo nejsilnější reakci?

ŽEBRÁCI

Na některých obrazech jsou lidé se zdravotním postižením zobrazováni jako žebráci.

- Všimněte si, jak jsou tito lidé zachyceni.
- Zkuste najít také obrazy lidí se zdravotním postižením, kteří hrají na hudební nástroj. Jakou roli podle vás hudba nebo vystupování v jejich zobrazení hraje?

FIGURKY

Sošky trpaslíků různého vzhledu a z různých zemí a dob se ve sbírce objevují mnohokrát. Najdete je i ve vitríně výstavy. V době renesance a baroka žili lidé malého vzrůstu mnohdy v šlechtických či bohatých domech, jako šašci, vychovatelé, sloužící i kuriozity, a jejich zpodobení zdobila zámecké parky. V mnoha českých zahrádkách trpaslíky nejdete. Jsou to ale sošky malých lidí, bájných bytostí, nebo obojí? Anebo něco úplně jiného?

Na některých figurkách a vyobrazeních je zdravotní postižení použito jako námět pro humor nebo výsměch. Zkuste najít příklad, který vás zaujal. Najdete nějaké stejné obrazy nebo sošky na panelech a ve vitríně?

MALBY

Součástí sbírky jsou i vzácné olejomalby. Včetně obrazu „Žebráci“ od Pietera Brueghela. Zde je fotografie →

Pieter Brueghel patří k nejvýznamnějším nizozemským malířům 16. století. Ve svých obrazech často zachycoval každodenní život, venkov, žebráky a lidi se zdravotním postižením.

- Brueghelovy obrazy jsou často symbolické a těžko se interpretují. Prohlédněte si obraz „Žebráci” a zamyslete se - co vidíte na tomto obrazu? Jen utrpení a beznaděj? Nebo skupinu lidí, kteří se podporují a starají se o sebe? Jaký pocit ve vás obraz vyvolává?
- Setkali jste se v současném umění s podobným způsobem zobrazování lidí se zdravotním postižením?

PRÁCE

Lidé se zdravotním postižením jsou na některých obrazech zachyceni při práci.

- Proč myslíte, že Würtz do své sbírky nezařazoval fotografie lidí, kteří získali tělesné postižení naopak v důsledku práce?

NA ZÁVĚR

- Změnilo se něco ve vašem pohledu na vyobrazení lidí se zdravotním postižením?
- Je nějaký obraz, figurka nebo myšlenka, kterou si z výstavy odnášíte?
- Co vám z výstavy zůstane v hlavě, až se vrátíte domů? A jaký pocit?

Autorem panelů výstavy je dr. Sebastian Pampuch z Humboldtovy univerzity. Českou verzi zpracoval Mgr. Petr Kolář z Jedličkova ústavu. Na výstavě se podílelo Zdravotnické muzeum NLK - předměty ve vitrínce patří do sbírky Zdravotnického muzea. Pracovní listy pro vás připravili knihovníci z Národní lékařské knihovny.

NLK